

Soviet and post-Soviet society. Basing on the example of the integrated course "Fundamentals of Natural and Mathematical Sciences with the methodology", which has been introduced in the practice of "Preschool education" specialty students preparing, it is proved, that these types of courses promote the educational process improvement and help to overcome the teaching disadvantages of some professional disciplines.

The approaches to the integrated courses construction such as the definition of the aim, tasks, structure are described in the article. The system of general and professional students' competencies that can be formed in the results of studying is presented in the issue.

The author points out, that the integration of the content of education is more explored in elementary and secondary schools. As for higher education, only some aspects of the integrative approach to student learning are investigated. Integrated courses haven't got massive sharing in the system of specialized disciplines, thus the feasibility of introducing them into higher education requires substantiation and experimental testing.

Key words: integration, integrated course, preschool education, syncretism, integrator.

Стаття надійшла до редакції 20.02.2018

Н. І. Мельник

ЄВРОПЕЙСЬКІ ТЕНДЕНЦІЇ В МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті представлено аналіз модернізації професійної підготовки педагогів дошкільної освіти відповідно до європейських тенденцій розвитку педагогічної освіти. Виокремлено пріоритетні аспекти професійної підготовки фахівців дошкільної галузі та проведено аналітичне співставлення виокремлених особливостей з європейськими концептами педагогічної освіти. Модернізацію професійної підготовки педагогів дошкільної освіти проаналізовано в контексті освітньої політики, адміністративних та управлінських аспектів, структурних та процесуальних трансформацій педагогічної освіти. Визначено, що на сучасному етапі модернізація професійної підготовки фахівців цієї галузі визначається комплексом концептуальних, структурних, змістових та методичних змін: запровадженням акмеологічного, компетентнісного, аксіологічного підходів, перманентною актуалізацією гуманістичних тенденцій, активним застосуванням практико орієнтованого навчання та навчання на дослідницькій основі. Встановлено, що європейські тенденції модернізації професійної підготовки педагогів дошкільної освіти відбуваються на контекстуальному, структурному, функціональному та процесуальному рівнях.

Ключові слова: модернізація, професійна підготовка, педагоги дошкільної освіти, європейські тенденції педагогічної освіти.

Постановка проблеми. Сучасні процеси модернізації, які відбуваються в різних сферах життя, інтенсивна євроінтеграція України в європейський соціокультурний, політичний та економічний простори висувають нові якісно відмінні вимоги до професійної педагогічної підготовки та діяльності, визначають їх переорієнтацію та концептуалізацію. Відбувається перманентний процес реформування вищої педагогічної освіти відповідно до європейських тенденцій розвитку педагогічної теорії і практики, спрямованих на демократизацію, гуманізацію, гуманітаризацію освітнього процесу в цілому, а отже, постає нагальна проблема формування концепцій та підходів до розуміння педагогічної професійної підготовки. Таким чином, виникає необхідність розробки комплексної, функціональної та концептуальної моделі професійної підготовки педагогічних кадрів дошкільної галузі. Так, одним із пріоритетів модернізації та вдосконалення вищої педагогічної освіти на сучасному етапі є визначення, обґрунтування та конкретизація вимог до професійної підготовки дошкільного педагога, процесуальних аспектів, необхідних для формування висококваліфікованого спеціаліста, які забезпечуватимуть високу конкурентоспроможність та відповідатимуть загальноєвропейським вимогам освіти.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Питання модернізації вітчизняної педагогічної освіти відповідно до європейських і світових тенденцій досліджувалися провідними українськими науковцями. Так, праці А. Алексюка, В. Бондаря присвячено порівняльно-дидактичному підходу до організації освітнього процесу у вищій школі та управлінським аспектам вищої освіти. Питання якості, ефективності та вдосконалення сучасної системи вищої освіти, особливості сучасної філософії освіти представлено в працях В. Андрущенка, І. Зязюна, В. Кременя, В. Огнев'юка, С. Сисоевої. Теоретико-методологічні засади неперервної вищої і педагогічної освіти в Україні та за кордоном вивчали В. Кузь, Н. Ничкало; особливості функціонування системи вищої педагогічної освіти розкрито в працях О. Дубасенюк, В. Лугового, Л. Пуховської, С. Сисоевої; практика післядипломної освіти досліджена А. Кузьмінським, Т. Сущенко; організація освітнього процесу в умовах закладів вищої освіти охарактеризовано А. Алексюком, М. Євтухом та ін. [8, с. 79-80]. Щодо професійної підготовки педагогів дошкільної освіти в Україні, вітчизняна дослідниця Т. Поніманська у своїх працях наголошувала, що сучасні реалії освіти орієнтують на спеціальну підготовку вихователя як гуманістично зорієнтованої особистості, здатної оперативно реагувати на динаміку соціально-економічних процесів, умов власної професійної діяльності, розробляти і впроваджувати нові технології в процес навчання і виховання [13, с. 136].

Вітчизняна дослідниця Т. Андрющенко стверджує, що сучасні соціально-економічні умови виступають до системи професійної освіти завдання підготовки компетентного, конкурентоспроможного фахівця для роботи в динамічно мінливих умовах, здатного самостійно і творчо вирішувати професійні завдання, готового до подальшої самоосвіти і саморозвитку. Вирішення цієї проблеми вбачається в побудові нового освітнього простору та реалізації положень Болонської декларації. В умовах інноваційних перетворень освітньої сфери змінюється і стратегія підготовки фахівців, зокрема майбутніх педагогів дошкільної освіти [1]. Отже, головним завданням закладів вищої освіти є підготовка вихователя, який здатний відображати власну практику і розглядати свій досвід як найбільш важливе підґрунтя для отримання знань, починаючи з аналізу своїх методів, із метою розуміння способів вирішення щоденних складних проблем закладу дошкільної освіти, використання своїх знань і створення нових технологій та стратегій виховання та навчання [12].

Сучасні вимоги до педагога закладу дошкільної освіти – це сукупність комплексу компетентностей, якими повинен володіти фахівець, що перебуває в процесі постійного самовдосконалення відповідно до ідей гуманізації виховання, знає і вміє використовувати на практиці досягнення науки, складати власні оригінальні методики навчання дітей, працювати в нових політичних та економічних умовах, застосовувати ефективні форми педагогічної роботи з батьками та громадськістю.

Здійснений аналіз акцентує увагу на тому, що модернізація освіти педагогів дошкільної освіти в державі є об'єктивною необхідністю, а врахування європейських концептів сучасної педагогічної освіти – обов'язкова умова в процесі інтенсивної інтеграції вітчизняної професійної підготовки дошкільних педагогів із метою забезпечення її якості. Окреслений аспект потребує аналітичного дослідження, що і становить мету статті.

Виклад основного матеріалу дослідження. З огляду на актуальність формування вимог до професійної компетентності вихователів на сучасному етапі розвитку системи професійної підготовки дошкільників в Україні науковий інтерес зорієнтовано на аналізі особливостей модернізації в розрізі освітньої політики, наукових підходів, кваліфікаційних вимог, а також структури (мережі навчальних закладів), змісту, форм, методів і засобів такої підготовки. Однією з обов'язкових її умов є запровадження компетентнісного підходу.

Як зазначає Л. Кідіна, характерною ознакою українського освітнього сьогодення є вихід на цінності компетентнісно орієнтованої освіти [4, с. 70]. У сучасних педагогічних дослідженнях В. Болотова, І. Зязюна, Л. Кайдалова, Н. Кічука, О. Пометуна, О. Савченко та А. Хуторського висвітлено питання *впровадження компетентнісного підходу у професійну підготовку* фахівців різних галузей, який є основним напрямом у процесі професійної підготовки, оскільки спрямований не

лише на визначення рівня й обсягу отриманих фахових знань, а й на вироблення глобальних умінь і навичок – здатності вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, ефективно взаємодіяти в колективі, швидко перенавчатися чи підвищувати кваліфікацію, розвивати особистісні якості – ініціативність, активність, самостійність тощо. Нами поділяється найпоширеніший погляд, згідно з яким «компетентнісний підхід – це такий вид змісту освіти, що зводиться не лише до знаннево-орієнтованого компонента, а передбачає цілісний досвід розв’язання життєвих проблем, виконання ключових функцій, соціальних ролей, компетенцій» [1, с. 71]. На переконання дослідниці, компетентнісний підхід установлює підпорядкованість знань умінням, забезпечуючи цілісну здатність майбутнього фахівця та його готовність вирішувати професійні проблеми в конкретній і нестандартній практичній ситуації навчальної або педагогічної діяльності. Л. Кідіна доводить, що компетентнісний підхід забезпечує подолання формалізму, відриву теорії від практики, перехід знань у ціннісні орієнтації, додає особистісний зміст освітньому процесові, стимулює ріст професійних якостей, необхідних для успішного виконання професійних функцій [4, с. 71].

Незважаючи на відмінності у вітчизняній та європейській термінологіях, більшість науковців уважають, що в структурі професійної компетентності дошкільного педагога є три взаємодіючих і пов’язаних компоненти (рівні): теоретичний, практичний і особистісний. Отже, професійна компетентність відіграє найголовнішу функцію в діяльності будь-якої людини, що займається вихованням, навчанням та розвитком дітей дошкільного віку, а отже є обов’язковою і важливою складовою цілісної професійної підготовки дошкільних педагогів [8, с. 77-104].

Упровадження компетентнісного підходу до професійної підготовки фахівців дошкільної освіти в Україні спричиняє динаміку системи вищої професійної педагогічної освіти до реалізації основних положень Болонського процесу, свідчить про імплементацію загальноприйнятої в Європі та світі концепції «компетентнісної освіти». Зважаючи на це, не можна не погодитися із твердженням вітчизняного дослідника В. Луначека про те, що професійна підготовка студентів (слухачів) в умовах закладу вищої освіти на сучасному етапі є неможливою без урахування основних положень компетентнісного підходу [6, с. 162]. Необхідність компетентнісного підходу як способу модернізації професійної підготовки майбутнього вихователя підкреслює і Л. Кідіна, зазначаючи, що ускладнення функцій педагогічної праці в системі сучасної освіти актуалізує необхідність підвищення якості підготовки педагогічних кадрів, що стає можливим за умов компетентнісного підходу [4, с. 70].

Урахування *акмеологічного підходу* до організації професійної педагогічної підготовки кадрів у сфері дошкільної освіти є необхідною умовою та обов’язковим аспектом якісної професійної діяльності особи,

залученої до дошкільної освіти. Про необхідність упровадження такого підходу йдеться в працях А. Деркача, В. Зазикіна, Н. Кузьміної, І. Лернера, С. Пальчевського та інших. Актуальність акмеологічного підходу у професійній підготовці вихователів обґрунтовано в працях В. Вакуленко, О. Корнєєвої, Х. Шапаренко та інших [8, с. 339-341]. Реалізація акмеологічного підходу в професійній підготовці педагогічних кадрів для дошкільної освіти України та виконання окреслених вище вимог можливе за умови комплексної модернізації системи вищої педагогічної освіти з орієнтацією на безперервний процес такої підготовки. Вихідні положення галузевої Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти ґрунтуються на положеннях Конституції України, Законах України «Про освіту», Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, Форуму міністрів європейських країн «Європейська школа XXI століття: Київські ініціативи», Педагогічній Конституції Європи тощо [15].

Важливо зазначити, що модернізація професійної підготовки дошкільних педагогів в Україні відбувається також на управлінському (адміністративному) та організаційному рівнях (стосується змісту, форм, методів та засобів). Необхідним є аналіз того, яким чином окреслені стратегії модернізації системи професійної освіти працівників дошкільної галузі проявляються в кожному з означених аспектів. Особистісно орієнтована парадигма пов'язана з реалізацією *гуманістичної концепції професійної підготовки*, що корелюється з особистісно-орієнтованою освітою і є тенденцією розвитку професійної педагогічної освіти в Україні та забезпечує формування в дошкільного педагога ставлення до вихованця як до самодостатньої особистості [11, с. 317].

Одним із важливих напрямів модернізації професійної підготовки дошкільних педагогів є *аксіологічні тенденції*, які забезпечують людиноцентристські основи педагогічної освіти. Ключовою постаттю в реалізації цього завдання є особистість педагога як носія ієрархічної системи педагогічних засад, витоками якої є цінності, вироблені людством, що акумульовані філософією освіти та знайшли своє обґрунтування у філософії педагогічної освіти [7]. Про актуальність професійної підготовки педагогів на засадах аксіології В. Кремень зазначав, що на сучасному етапі розвитку суспільства потрібна філософія людиноцентризму як адекватного знання про людину, що всебічно обґрунтовує необхідність безумовної переваги її вищості, духовності [5, с. 88]. Слушним є і твердження В. Огнев'юка, який наголошував, що наявність освітньої системи якісно нового рівня уможливорює реалізацію стратегій сталого розвитку людства, найбезпечнішого і перспективнішого шляху трансформації взаємозв'язків природи й цивілізації, що передбачає нову парадигму суспільно-політичних, економічних, матеріальних і духовних цінностей та орієнтирів, спрямованих на утвердження самоцінності людського життя при його злагодженості з навколишнім природним й соціальним середовищем [9, с. 24]. Аксіологічний підхід у професійній підготовці

дошкільних педагогів на сучасному етапі обґрунтувала І. Луценко. Дослідниця зазначає, що такий підхід забезпечує формування особистості, ціннісно-мотиваційний потенціал і суб'єктно-особистісний характер, використання педагогічних технологій якої визначатиме її відповідність діяльності в освітній сфері, людинотворчій функції сучасної освіти [7]. Такі погляди вчених засвідчують тенденцію впровадження аксіологічного підходу в систему вищої професійної освіти педагогів дошкільної сфери.

На *управлінському рівні* модернізація проявляється в провідних засадах освітньої політики України. У контексті вітчизняного освітнього простору, після приєднання України до Болонського процесу, означена загальноєвропейська освітня політика реалізується через: Програму дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки на 2004–2005 роки; Міжвідомчу комісію із запровадження положень Болонського процесу в систему вищої освіти та Національну групу промоутерів Болонського процесу (National Team of Bologna Promoters) (2006); Всеукраїнську студентську раду при Міністерстві освіти і науки України, яка стала кандидатом у члени Національних спілок студентів Європи (The National Union of Students in Europe (ESIB) (2006); запровадження європейської кредитно-трансферної системи (ECTS) у заклади вищої освіти України III–IV рівнів акредитації з 2006–2007 рр.; затвердження «Плану дій щодо забезпечення якості вищої освіти України та її інтеграції в європейське і світове освітнє співтовариство на період до 2010 року»; оновлення Закону України «Про вищу освіту» із урахуванням стандартів і рекомендацій Болонського процесу у 2014 році тощо.

На сучасному етапі проголошено курс на євроінтеграцію, що вимагає розробки та впровадження нових концептів державного регулювання у сфері освіти. Так, у липні 2016 року вступили в дію положення нової редакції Закону України «Про вищу освіту», відповідно до якої надається широка автономія закладам вищої освіти, що здійснюють підготовку різних категорій працівників і педагогічних кадрів зокрема [14]. Імплементация Закону України «Про вищу освіту» сприяла введенню трициклової системи освітніх ступенів. Зкладами вищої освіти відповідно до Закону є «...університет, академія, інститут, коледж, які здійснюють підготовку фахівців за такими рівнями, як: молодший бакалавр і бакалавр (підготовка відбувається в умовах коледжу), магістр, доктор філософії, доктор наук (професійна підготовка здійснюється в університетах, академіях та інститутах) [14].

За результатами «Моніторингового дослідження входження національної системи вищої освіти в європейський освітній простір вищої освіти та наукового дослідження», освітня політика України щодо модернізації системи не лише вищої освіти в цілому, а й педагогічної зокрема, здійснювалася в три етапи.

Традиційною проблемою національної системи освіти залишається визнання наукових ступенів, які здобуті за кордоном. За чинними

правилами, отримання наукового ступеня за кордоном не означає його автоматичне визнання в українському освітньому просторі, а потребує проведення повторного захисту дисертаційної роботи за дещо спрощеною процедурою. Включення до структури Міністерства освіти і науки України раніше самостійного органа атестації кадрів – Вищої атестаційної комісії – не призвело до суттєвих змін у спрощенні та пришвидшенні цієї процедури. Досвід навчання українських студентів та докторантів у країнах європейського простору вищої освіти та наукових досліджень демонструє відсутність суттєвих перешкод академічного характеру [2, с. 19].

Вагому роль у формуванні вимог до сучасної *професійної підготовки дошкільних педагогів* в Україні відіграють професійні стандарти та кваліфікаційні вимоги, які повинні співвідноситися з Європейськими кваліфікаційними рамками (долі – ЄКР). Розробка Національних професійних стандартів педагогічної освіти відповідно до вимог ЄКР в Україні актуалізується також і тим, що стандарти забезпечують виконання та реалізацію положень Болонського процесу щодо компетентнісної підготовки кадрів дошкільної галузі. Водночас це покладає певні зобов'язання на вітчизняні керівні органи освіти, які полягають у розробці та реалізації конкретних освітніх цілей, що забезпечуватимуть справедливість і формування рівних можливостей в отриманні якісної освіти [19, с. 95]. У цьому напрямі першими зрушеннями є розроблена Національна рамка кваліфікацій (НРК), на сучасному етапі в Україні прийнято низку законодавчих нормативно-правових документів, пов'язаних із подальшою імплементацією НРК, серед яких – Розпорядження КМУ від 27.08.2010 № 1727 «Деякі питання розроблення Національної рамки кваліфікацій»; Наказ МОН від 03.11.2010 № 1054 «Про створення робочих груп із розроблення Національної рамки кваліфікацій», Постанова КМУ від 29.12.2010 № 1225 «Про утворення міжвідомчої робочої групи з питань розроблення та впровадження Національної рамки кваліфікацій», Постанова КМУ від 23.11.2011 № 1341 «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій»; Спільний наказ МОНмолодьспорту та Мінсоцполітики від 20.04.2012 № 488/225 «Про затвердження Плану заходів щодо впровадження Національної рамки кваліфікацій» та інші.

Практико-орієнтована складова визначає одну з тенденцій модернізації вітчизняної системи професійної підготовки педагогічних кадрів дошкільної освіти в Україні. Для вітчизняної теорії і практики вона не є новою, але протягом останніх років відбувається її переоцінка та зміщення акцентів від репродуктивної діяльності педагога до рефлексивної практики. Так, у моделі «Професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти», запропонованої М. Олійник, наголошується на необхідності врахування рефлексивної практики в підготовці фахівців дошкільної галузі з огляду на те, що вона забезпечує формування здатності свідомо виконувати будь-який вид діяльності і є інтелектуальною

спрямованістю фахівців на усвідомлення знань, способів дій, оволодіння вміннями планувати та самоорганізовуватися тощо [10, с. 317; 262].

Протягом останніх років у контексті забезпечення якості професійної підготовки дошкільних педагогів в Україні йдеться про нові тенденції у професійній педагогічній освіті – *здійснення професійної підготовки на дослідницькій основі*, суть яких полягає у тому, що навчання базується на дослідженнях, тому це дослідницько-орієнтована педагогічна освіта [18, с. 55] та інші інтерпретації окресленого дидактичного явища. Актуальність упровадження такого навчання окреслена положеннями Закону України «Про вищу освіту», згідно з якими «Освітньо-наукова програма магістра обов'язково містить дослідницьку (наукову) компоненту обсягом не менше 30 відсотків». *Практико- та дослідницько-орієнтоване* навчання в комплексі з означеними підходами якісно реалізуються в умовах запровадженого в Україні кредитно-модульного навчання, яке сприяє зміщенню акцентів із теоретико-базованого навчання на практико-орієнтовану підготовку до професійної діяльності, що визначає один з аспектів модернізації системи вищої освіти в цілому. У цьому контексті актуальним для професійної підготовки працівників дошкільної галузі є формування змісту педагогічної освіти, що ґрунтується на *модульному підході* до побудови змісту робочих програм. Даний підхід до навчання дає змогу сформувати відчуття успішності в кожного, хто навчається, що досягається самою організацією навчального процесу. В її межах студент може і повинен сам керувати своїм навчанням, що привчає його брати за це відповідальність, а в подальшому – за власне професійне зростання і кар'єру. Проте найважливіша особливість модульного підходу, заснованого на компетенціях, за переконанням Т. Десятова, полягає в гнучкості програм навчання [3, с. 54].

Підсумовуючи вищезначене, можемо стверджувати, що професійна підготовка вихователів закладів дошкільної освіти у вітчизняній системі педагогічної освіти в цілому здійснюється на високому рівні. Модернізації та реформування зазнали різні аспекти: *концептуальний*, який виявився в тенденціях до інтенсивної інтеграції вищої освіти України в європейський освітній простір, а також запровадження європейських підходів до професійної підготовки вихователів та інших працівників дошкільної галузі (компетентнісного, врахування акмеологічного цілісного підходу, переорієнтацію професійної підготовки на акмеологічні засади, реалізація особистісно орієнтованої концепції в організації освітнього процесу); *структурний*, який унаслідок входження України до Болонського процесу передбачає, відповідно, децентралізацію закладів, що здійснюють професійну педагогічну підготовку та переорієнтацію на трициклову систему професійної підготовки (бакалавр, магістр, доктор); *функціональний*, який передбачає зорієнтованість професійної підготовки не лише задля отримання професії,

але й розглядає працівників дошкільної освіти як постійних активних учасників освітнього процесу, що реалізується в локальному, регіональному та загальнодержавному контексті і визначає орієнтацію педагогічної освіти на формування нового типу педагога – Вихователя XXI-го століття, здатного до постійного особистісного та професійного саморозвитку, спроможного гнучко діяти в заданих соціально-економічних умовах, спроможного до повної самореалізації та самоактуалізації; *процесуальний*, що передбачає постійний процес оновлення, розширення, розробки, впровадження та застосування інноваційних форм, методів та засобів навчання з урахуванням передового вітчизняного та закордонного досвіду педагогічної освіти, що забезпечуватимуть якісне та ефективно формування професійної компетентності педагогів дошкільної освіти.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Модернізація підготовки педагогічних кадрів для системи дошкільної освіти в Україні на сучасному етапі передбачає запровадження в навчальний процес основних інструментів Болонського процесу, серед яких: Європейська кредитно-трансферна система (ECTS), додатки до диплома, профілі Національної рамки кваліфікацій для педагогічної галузі вищої освіти, а також завершення роботи щодо запровадження ступеневої педагогічної освіти відповідно до європейських вимог. Для нашого дослідження особливо важливими є проблеми запровадження в Україні такої системи професійної підготовки працівників дошкільної галузі, яка робить вітчизняну вищу педагогічну освіту більш упізнаваною, привабливою, прозорою і конкурентоспроможною у світі, що і становить *перспективу подальших наукових розвідок у даному напрямі.*

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Андрущенко В. Основні тенденції розвитку вищої освіти України на рубежі століть: (спроба прогностичного аналізу) / Віктор Андрущенко // Вища освіта України. – 2001. – № 1. – С. 11–17.
2. Вхідження національної системи вищої освіти в європейський простір вищої освіти та наукового дослідження : моніторинг. дослідж. : аналіт. звіт / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнародний Фонд дослідження освітньої політики» ; кер. авт. кол. Т. В. Фініков. – Київ : Таксон, 2012. – 57 с.
3. Десятов Т. М. Модернізація вищої педагогічної освіти з позицій реалізації модульно-діяльнісних програм : зарубіж. досвід [Електронний ресурс] / Т. М. Десятов // Science and Education a New Dimension. – 2014. – Issue 16. – P. 53–57. – Режим доступу: http://www.seanewdim.com/uploads/3/4/5/1/34511564/seanewdim_pedp_sy_ii8_issue_16.pdf. – Назва з екрана. – Дата звернення: 12.10.2016.
4. Кідіна Л. М. Формування фахових компетенцій майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу / Лілія Михайлівна Кідіна // Наук. скарбниця освіти Донеччини. – 2010. – Вип. 1. –

С. 69–75.

5. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в освітньому просторі : [монографія] / В. Г. Кремень ; АПН України. – 2-ге вид. – Київ : Т-во «Знання» України, 2011. – 519 с.
6. Лунячек В. Е. Компетентнісний підхід як методологія професійної підготовки у вищій школі / В. Е. Лунячек // Публічне управління: теорія та практика. – 2013. – Вип. 1. – С. 155–162.
7. Луценко І. О. Аксіологічний підхід до підготовки майбутніх вихователів до формування комунікативно-мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку / І. О. Луценко // Вісник Інституту розвитку дитини. Серія: Філософія, педагогіка, психологія : зб. наук. пр. / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Ін-т розв. дитини. – Київ, 2012. – Вип. 22. – С. 92–99.
8. Мельник Н. І. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки дошкільних педагогів у країнах Західної Європи) : дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти»; 13.00.08 «Дошкільна педагогіка» / Мельник Наталія Іванівна ; Уманськ. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. – Умань, 2017. – 622 с.
9. Огнев'юк В. О. Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку (світоглядно-методологічний аспект) : автореф. дис. ... д-ра філософ. наук : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Огнев'юк Віктор Олександрович ; [Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка](#). – Київ, 2003. – 30 с.
10. Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка / Ожегов С. И., Шведова Н. Ю ; Рос. акад. наук, Ин-т рус. яз. им. В. В. Виноградова. – 4-е изд., доп. – Москва : Азбуковник, 1999. – 944 с.
11. Олійник М. І. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в країнах Східної Європи : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Олійник Марія Іванівна ; Терноп. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка. – Тернопіль, 2016. – 39 с.
12. Полєвікова О. Б. Професійна педагогічна освіта в умовах глобалізації / Ольга Борисівна Полєвікова // Формування професійної компетентності майбутнього вчителя початкової школи в умовах ВНЗ : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Умань, 8–9 жовт. 2009 р.). – Умань, 2009. – С. 79–81.
13. Поніманська Т. І. Оновлення змісту підготовки майбутніх вихователів на засадах гуманістичної педагогіки у сучасних парадигмальних вимірах / Т. І. Поніманська // Пед. науки : зб. наук. пр. / Херсон. держ. ун-т ; [редкол.: Є. С. Барбіна (відп. ред.) та ін.]. – Херсон, 2014. – Вип. 65. – С. 49–53.
14. Про вищу освіту [Електронний ресурс] : закон України від 01.07.2014 № 1556-VII // Верховна Рада України : офіц. веб-портал.

- Текст. дані. – Київ, 2014. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 06.08.2016.
15. Про затвердження кваліфікаційних характеристик професій (посад) педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів [Електронний ресурс] : наказ МОН України від 01.06.13 р. № 665 // [Освіта.ua](http://osvita.ua) : освіт. портал. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://osvita.ua/legislation/other/37302>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 02.09.2016.
 16. Про освіту [Електронний ресурс] : закон України від 17.04.02 р. № 347/2002 // Верховна Рада України : офіц. веб-портал. – Текст. дані. – Київ, 2002. – Режим доступу: <http://osvita.ua/legislation/other/2827/>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 15.10.2014.
 17. Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід : монографія / [кол. авт.: О. А. Дубасенюк (ред.), О. Є. Антонова [та ін.] ; за ред. О. А. Дубасенюк] ; Житомир. держ. ун-т ім. Івана Франка. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – 411 с.
 18. Профессиональное образование. Ключевые понятия, термины, актуальная лексика / под ред. С. М. Вишняковой. – Москва : НМЦСПО, 1999. – 538 с.
 19. Wenger E. Cultivating Communities of Practice: A Guide to Managing Knowledge / Etienne Wenger, Richard McDermott, William Snyder. – Cambridge : Harvard Business School Press, 2002. – 304 p.

REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED:

1. Andrushchenko V. Osnovni tendentsii rozvytku vyshchoi osvity Ukrainy na rubezhi stolit: (sproba prohnostychnoho analizu) [The Main Tendencies of the Development of Higher Education of Ukraine at the Turn of the Century: (an attempt of a prognostic analysis)] / Viktor Andrushchenko // Vyshcha osvita Ukrainy. – 2001. – № 1. – S. 11–17. (in Ukrainian).
2. Vkhodzhennia natsionalnoi systemy vyshchoi osvity v yevropeiskyi prostir vyshchoi osvity ta naukovoho doslidzhennia : monitorynh. doslidzh. : analit. zvit [The Introduction of the National Higher Education System into the European Space of Higher Education and Research: Monitoring, Reseach] / Mizhnarod. blahod. Fond “Mizhnarodnyi Fond doslidzhennia osvitnoi polityky” ; ker. avt. kol. T. V. Finikov. – Kyiv : Takson, 2012. – 57 s. . (in Ukrainian).
3. Desiatov T. M. Modernizatsiia vyshchoi pedahohichnoi osvity z pozytsii realizatsii modulno-diiialnisnykh proham : zarubizh. dosvid [Modernization of Higher Pedagogical Education from the Standpoint of Implementation of Modular-activity Programs: Foreign Experience] [Elektronnyi resurs] / T. M. Desiatov // Science and Education a New

- Dimension. – 2014. – Issue 16. – R. 53–57. – Rezhym dostupu: http://www.seanewdim.com/uploads/3/4/5/1/34511564/seanewdim_pedpsy_ii8_issue_16.pdf. – Nazva z ekrana. – Data zvernennia: 12.10.2018. (in Ukrainian).
4. Kidina L. M. Formuvannia fakhovykh kompetentsii maibutnoho vykhovatelya doshkilnoho navchalnoho zakladu [Formation of Professional Competences of the Future Teacher of Pre-school Educational Institution] / Liliia Mykhailivna Kidina // Nauk. skarbnytsia osvity Donechchyny. – 2010. – Vyp. 1. – S. 69–75. (in Ukrainian).
 5. Kremen V. H. Filosofiia liudynotsentryzmu v osvitnomu prostori [Philosophy of Human Centeredness in the Educational Space]: [monohrafiia] / V. H. Kremen ; APN Ukrainy. – 2-he vyd. – Kyiv : T-vo “Znannia” Ukrainy, 2011. – 519 s. (in Ukrainian).
 6. Luniachek V. E. Kompetentnisnyi pidkhid yak metodolohiia profesiinoi pidhotovky u vyshchii shkoli [Competency Approach as a Methodology for Vocational Training in a High School] / V. E. Luniachek // Publichne upravlinnia: teoriia ta praktyka. – 2013. – Vyp. 1. – S. 155–162. (in Ukrainian).
 7. Lutsenko I. O. Aksiolohichni pidkhid do pidhotovky maibutnikh vykhovateliv do formuvannia komunikatyvno-movlennievoi diialnosti ditei doshkilnoho viku [Axiological Approach to the Training of Future Educators for the Formation of Communicative-speech Activity of Preschool Children] / I. O. Lutsenko // Visnyk Instytutu rozvytku dytyny. Seriia: Filosofiia, pedahohika, psykholohiia : zb. nauk. pr. / Nats. ped. un-t im. M. P. Drahomanova, In-t rozv. dytyny. – Kyiv, 2012. – Vyp. 22. – S. 92–99. (in Ukrainian).
 8. Melnyk N. I. Teoretychni i metodychni zasady profesiinoi pidhotovky doshkilnykh pedahohiv u krainakh Zakhidnoi Yevropy [Theoretical and Methodical Principles of Professional Training of Preschool Teachers in the Countries of Western Europe] : dys. ... d-ra ped. nauk : spets. 13.00.04 “Teoriia i metodyka profesiinoi osvity”; 13.00.08 “Doshkilna pedahohika” / Melnyk Nataliia Ivanivna ; Umansk. derzh. ped. un-t im. Pavla Tychyny. – Uman, 2017. – 622 s. (in Ukrainian).
 9. Ohneviuk V. O. Osvita v systemi tsinnostei staloho liudskoho rozvytku (svitohliadno-metodolohichni aspekt) [Education in the System of Values of Sustainable Human Development (World-view and Methodological Aspect)] : avtoref. dys. ... d-ra filosof. nauk : spets. 09.00.03 “Sotsialna filosofiia ta filosofiia istorii” / Ohneviuk Viktor Oleksandrovykh ; Kyiv. nats. un-t im. Tarasa Shevchenka. – Kyiv, 2003. – 30 s. (in Ukrainian).
 10. Ozhegov S. Y. Tolkovyj slovar’ russkogo jazyka [Explanatory Dictionary of the Russian Language] / Ozhegov S. Y., Shvedova N. Iu ; Ros. akad. nauk, In-t rus. yaz. ym. V. V. Vinogradova. – 4-e yzd., dop. – Moskva : Azbukovnyk, 1999. – 944 s. (in Russian).

11. Oliinyk M. I. Teoretyko-metodychni zasady pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv doshkilnoi osvity v krainakh Skhidnoi Yevropy [Theoretical and Methodical Principles of Training of Future Specialists in Pre-school Education in the Countries of Eastern Europe]: avtoref. dys. ... d-ra ped. nauk : spets. 13.00.01 "Zahalna pedahohika ta istoriia pedahohiky" / Oliinyk Mariia Ivanivna ; Ternop. nats. ped. un-t im. Volodymyra Hnatiuka. – Ternopil, 2016. – 39 s. (in Ukrainian).
12. Polievikova O. B. Profesiina pedahohichna osvita v umovakh hlobalizatsii [Professional Pedagogical Education in the Conditions of Globalization] / Olha Borysivna Polievikova // Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia pochatkovoï shkoly v umovakh VNZ : materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf. (Uman, 8–9 zhovt. 2009 r.). – Uman, 2009. – S. 79–81. (in Ukrainian).
13. Ponimanska T. I. Onovlennia zmistu pidhotovky maibutnikh vykhovateliv na zasadakh humanistychnoi pedahohiky u suchasnykh paradyhmalnykh vymirakh [Updating the Content of the Training of Future Educators on the Basis of Humanistic Pedagogy in Modern Paradigm Measurements] / T. I. Ponimanska // Ped. nauky : zb. nauk. pr. / Kherson. derzh. un-t ; [redkol.: Ie. S. Barbina (vidp. red.) ta in.]. – Kherson, 2014. – Vyp. 65. – S. 49–53. (in Ukrainian).
14. Pro vyshchu osvitu [On higher education] [Elektronnyi resurs] : Zakon Ukrainy vid 01.07.2014 № 1556-VII // Verkhovna Rada Ukrainy : ofits. veb-portal. – Tekst. dani. – Kyiv, 2014. – Rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. – Nazva z ekrana. – Data zvernennia: 06.08.2018. (in Ukrainian).
15. Pro zatverdzhennia kvalifikatsiinykh kharakterystyk profesii (posad) pedahohichnykh ta naukovopedahohichnykh pratsivnykiv navchalnykh zakladiv [On Approval of Qualification Characteristics of Professions (Positions) of Pedagogical and Scientific and Pedagogical Workers of Educational Institutions] [Elektronnyi resurs] : nakaz MON Ukrainy vid 01.06.13 r. No 665 // Osvita.ua : osvit. portal. – Tekst. dani. – Rezhym dostupu: <http://osvita.ua/legislation/other/37302>. – Nazva z ekrana. – Data zvernennia: 02.09.2018. (in Ukrainian).
16. Pro osvitu [On Education] [Elektronnyi resurs] : zakon Ukrainy vid 17.04.02 r. No 347/2002 // Verkhovna Rada Ukrainy : ofits. veb-portal. – Tekst. dani. – Kyiv, 2002. – Rezhym dostupu: <http://osvita.ua/legislation/other/2827/>. – Nazva z ekrana. – Data zvernennia: 15.10.2014. (in Ukrainian).
17. Profesiina pedahohichna osvita: kompetentnisnyi pidkhid [Professional Pedagogical Education: Competency Approach] : monohrafiia / [kol. avt.: O. A. Dubaseniuk (red.), O. Ie. Antonova [ta in.] ; za red. O. A. Dubaseniuk] ; Zhytomyr. derzh. un-t im. Ivana Franka. – Zhytomyr : Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, 2011. – 411 s. (in Ukrainian).
18. Professional'noje obrazovaniye. Kljuchevyje poniatia, terminy,

aktualnaja leksika [Professional Education. Key Concepts, Terms, Actual Vocabulary] / pod red. S. M. Vyshniakovoi. – Moskva : NMTsSPO, 1999. – 538 s. (in Russian).

Аннотация. В статье представлен анализ модернизации профессиональной подготовки педагогов дошкольного образования в соответствии с европейскими тенденциями развития педагогического образования. Автором выделены приоритетные аспекты профессиональной подготовки специалистов дошкольной отрасли и проведено аналитическое сопоставление выделенных особенностей с европейскими концептами педагогического образования. Модернизация профессиональной подготовки педагогов дошкольного образования проанализирована в контексте образовательной политики, административных и управленческих аспектов, структурных и процессуальных трансформаций педагогического образования.

Автором определено, что на современном этапе модернизация профессиональной подготовки педагогов дошкольного образования определяется комплексом концептуальных, структурных, содержательных и методических изменений: введение акмеологического, компетентностного, аксиологического подходов, перманентной актуализации гуманистических тенденций в педагогическом образовании, активным применением практико-ориентированного обучения и обучения на исследовательской основе. Автором установлено, что европейские тенденции модернизации профессиональной подготовки педагогов дошкольного образования происходят на контекстуальном, структурном, функциональном и процессуальном уровнях.

Ключевые слова: модернизация, профессиональная подготовка, педагоги дошкольного образования, европейские тенденции педагогического образования.

Abstract. The article presents an analysis of the modernization of professional training of preschool educators in accordance with the European tendencies in the development of pedagogical education. The author highlights the priority aspects of the training of specialists in the preschool industry and analytically compares the distinctive features with the European concepts of pedagogical education.

Modernization of professional training of preschool educators was analyzed in the context of educational policy, administrative and managerial aspects, structural and procedural transformations of pedagogical education. The author determines that at the present stage of the modernization of professional training of preschool educators was determined by a set of conceptual, structural, content and methodological changes: introduction of acmeological, competence, axiological approaches, permanent updating of humanistic tendencies in pedagogical education, active use of practically oriented

education, studies in research and training on a research basis. The author established that European tendencies of modernization of professional training of preschool education teachers take place at the contextual, structural, functional and procedural levels.

Keywords: modernization, vocational training, teachers of preschool education, European tendencies of pedagogical education.

Стаття надійшла до редакції 05.03.2018

**К. Л. Крутій
Л. В. Зданевич**

МЕХАНІЗМ ПРАКТИЧНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ СТВОРЕННЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОГО МОВЛЕННЕВОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті розкрито проблема механізму практичної реалізації створення полікультурного мовленнєвого середовища в закладі дошкільної освіти. Доведено, що діти дошкільного віку, які виховуються в єдиному соціальному середовищі, хоч і не мають яскраво виражених національних особливостей, проте перебувають у полікультурному середовищі. Полікультурність розглянуто як здатність педагога навчати дитину дошкільного віку позитивного сприйняття різноманіття культур, здатність створити умови для формування толерантності, національної свідомості, патріотизму, інтеркультурної комунікації особистості, можливості розвивати різноманітні культурні практики. Охарактеризовано види і форми культурних практик. З'ясовано, що стрижневою (вертикальною) ідеєю механізму реалізації створення полікультурного мовленнєвого середовища є трансформація дитиною цінностей світу, мовленнєвої культури, соціуму в особистісний внутрішній світ цінностей, а базовою (горизонтальною) ідеєю – середовище, окреслено шляхи засвоєння дитиною означених цінностей.

Зосереджено увагу на тому, що процесуальний аспект створення полікультурного мовленнєвого середовища має два боки: перцептивний та інтерактивний. Розглянуто структуру полікультурного мовленнєвого середовища в закладі дошкільної освіти як багатокомпонентну систему. Зазначено, що практична реалізація створення полікультурного мовленнєвого середовища в умовах ЗДО і родини передбачає побудову такого середовища у двох напрямках: предметно-мовленнєвому; мовленнєво-просторовому та з'ясовано вимоги до них.

Зроблено висновок про те, що розвивальний ефект полікультурного мовленнєвого середовища залежить не стільки від умов, скільки від характеру мовленнєвого спілкування дорослого та дитини, а також від освітніх ситуацій із полікультурним навантаженням, способів, завдань, які